

Meldcode Huiselijk Geweld en Mishandeling Servanda

1. Inleiding

Kindermishandeling, ouderenmishandeling, huiselijk geweld of eengerelateerd geweld – het stopt nooit van zelf. Omdat iedereen het verdient zich thuis veilig te voelen, doet de overheid een beroep op organisaties hun steentje bij te dragen aan het signaleren en zo nodig melden van vermoedens van huiselijk geweld.

Sinds juli 2013 is de wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en justitie signaleren deze vormen van geweld. De meldcode is een stappenplan dat helpt een weloverwogen beslissing te nemen. Voor advies en melding heeft de overheid één organisatie opgericht, Veilig Thuis.

2. Wat verstaan we onder de verschillende vormen van geweld en mishandeling ?

Wat is huiselijk geweld?

In Nederland wordt jaarlijks een miljoen mensen slachtoffer van incidenteel huiselijk geweld. Tussen de 200.000 en 230.000 personen hebben zelfs te maken met ernstig of herhaald geweld. Huiselijk geweld is geweld gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. De term 'huiselijk geweld' verwijst naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Het gaat dan om partners, ex-partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Er is bij huiselijk geweld meestal sprake van een machtsverschil, waarbij het slachtoffer afhankelijk is van de pleger.

Wat is kindermishandeling?

Kindermishandeling komt in Nederland meer dan 119.000 keer per jaar voor. Dat betekent dat gemiddeld in iedere schoolklas van 30 leerlingen, 1 kind zit dat wordt mishandeld. Kindermishandeling kan fysiek of psychisch geweld zijn, maar ook verwaarlozing. Maar soms zijn kinderen op een andere manier slachtoffer bijvoorbeeld als ze slachtoffer zijn van seksueel misbruik of getuige zijn van huiselijk geweld.

Wat is ouderenmishandeling?

Jaarlijks worden naar schatting 200.000 ouderen van boven de 65 jaar mishandeld door partners, familie, huisvrienden of zorgverleners. Vaak begint het klein; stevig beetpakken als iemand niet luistert, of eigen boodschappen doen van de ander zijn huishoudgeld. Maar regelmatig gaat het van kwaad tot erger. Een glijdende schaal, waarbij zowel de pleger als het slachtoffer zo hun eigen excuses hebben om de mishandeling niet te willen zien.

Wat is eengerelateerd geweld?

Eengerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld om de geschonden eer van de familie te herstellen. Bijvoorbeeld een meisje bedreigen of mishandelen omdat zij zich verzet tegen een gedwongen huwelijk maar ook vrouwenbesnijdenis of achterlating in het land van herkomst zijn vormen van eengerelateerd geweld. Eerwraak is de meest extreme vorm van eergeweld.

Wat is mishandeling door loverboys?

Loverboys zijn sluwe criminelen die jonge kwetsbare meiden inpalmen met mooie verhalen en cadeaus en ze emotioneel afhankelijk maken. Vervolgens laten ze de meiden werken in de prostitutie of andere vormen van (drugs)handel. Dat gaat meestal gepaard met dreiging, chantage, geweld en / of verkrachting. Exacte cijfers van het aantal slachtoffers zijn niet makkelijk te geven, in 2012 bedroeg het aantal geregistreerde gevallen 280.

3. Welke vormen kan mishandeling aannemen?

- Lichamelijke mishandeling van hardhandig beetpakken tot hard slaan.
- Psychische mishandeling door herhaaldelijk uitschelden, beledigen of isoleren.
- Financiële uitbuiting door diefstal, het veranderen van het testament en ongewenste bemoeienis met geldzaken.
- Verwaarlozing door het onthouden van lichamelijke of psychische zorg of voeding.
- Seksueel misbruik, waarbij het bijvoorbeeld gaat om ongewenste seksuele handelingen met of in het bijzijn van slachtoffers.

4. Welke signalen duiden op huiselijk geweld en mishandeling?

Er zijn verschillende signalen die kunnen wijzen op mishandeling zoals regelmatig blauwe plekken, concentratieproblemen of vervuilde kleding. De signalen kunnen lichamelijk zijn of zich in gedrag uiten en vaak gaat het om combinaties van signalen. Signalen *kunnen* duiden op huiselijk geweld, maar dat hoeft niet zo te zijn. Er is maar één manier om daarachter te komen en dat is door ernaar te vragen.

Omdat het om verschillende vormen van geweld gaat en om verschillende groepen van slachtoffers zijn de signalen per soort mishandeling als bijlage bijgevoegd.

5. Wat betekent de meldcode voor Servanda?

De meldcode betekent 'In actie komen' bij het vermoeden van huiselijke geweld. Dat geldt voor de professionals, de vrijwilligers, het bestuur en de stagiaires.

- Vrijwilligers en stagiaires komen in actie door hun vermoedens en zorg te bespreken met de verantwoordelijke projectcoördinator / stagebegeleider. Deze gaat er vervolgens mee aan de slag. Mocht de desbetreffende projectcoördinator / stagebegeleider persoonlijke banden hebben met betrokkene die bezwaarlijk zijn wordt in overleg met de directeur een andere sociaal werker ingeschakeld.
- De sociaal werkers gaan met hun vermoedens zelf aan de slag volgens het stappenplan. Onder sociaal werkers worden alle agogische functies verstaan die Servanda kent.
- Servanda kiest er voor om alle sociaal werkers te belasten met het stappenplan en niet te kiezen voor één aandachtsfunctionaris. Het hanteren van het stappenplan hoort bij de competenties van sociaal werkers en via collegiaal consult kan advies en expertise worden gevraagd. Bovendien hebben de projectcoördinatoren een vertrouwensrelatie met de vrijwilligers die een drempel kan wegnemen.
- In actie komen betekent signaleren, wegen van signalen en bij twijfel melden. De meldcode is geen meldplicht. Het betekent ook niet dat sociaal werkers zelf onderzoek doen of stappen naar buiten toe ondernemen.
- De directeur is eindverantwoordelijk, zorgt voor de (bij)scholing en communicatie en begeleidt de sociaal werkers.

6. Het stappenplan

➤ **Stap 1: Signalen in kaart brengen**

De signalen die het vermoeden van huiselijk geweld en/of mishandeling bevestigen en/of ontkrachten worden vastgelegd in een dossier. Hierin worden ook de contacten over de signalen vastgelegd, evenals de stappen die worden gezet of de besluiten die worden genomen. Feiten en signalen dienen apart omschreven te worden. Het betreffende dossier is een intern document dat wordt opgeborgen in een afsluitbare dossierkast in een af te sluiten ruimte of op het netwerk onder een aparte map met per keer verleende autorisatie.

In het dossier worden eventuele hypothesen en/of bronnen vermeld als de informatie afkomstig is van derden. Ook gegevens die signalen tegenspreken worden vastgelegd.

➤ **Stap 2: Collegiale consultatie**

De sociaal werker overlegt met een collega over de signalen en de ontstane situatie. Ook kan er advies worden ingewonnen bij Veilig Thuis of het gesprek worden gezocht met een externe deskundige collega van b.v. het sociaal team. Dit gebeurt op basis van anonieme cliëntgegevens. Ook de kwetsbaarheid van het mogelijke slachtoffer en het veiligheidsrisico worden gewogen. Op basis van de consultatie besluit de sociaal werker tot vervolgstappen en documenteert dit in het dossier.

➤ **Stap 3: Gesprek met de betrokkene**

De sociaal werker gaat in principe altijd het gesprek met de betrokkene aan. Slechts in uitzonderlijke situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat het gesprek de veiligheid van het mogelijke slachtoffer in gevaar brengt wordt hiervan afgeweken en direct overgegaan tot melding bij Veilig Thuis. Openheid en vertrouwen zijn belangrijke pijlers in het contact. Het gesprek houdt in:

1. het doel van het gesprek aan de betrokkene uiteenzetten;
2. het bespreken van de signalen (d.w.z. de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan);
3. het uitnodigen van de cliënt om hierop te reageren;
4. het zo nodig geven van een reactie en een interpretatie van wat je hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Wordt in het gesprek met de betrokkene het vermoeden weggenomen, dan zijn er geen verdere stappen nodig. Blijven de twijfels bestaan gaat de sociaal werker een volgende stap nemen. In beide gevallen wordt het besluit vermeld in het dossier.

➤ **Stap 4: Afwegen van het geweld of mishandeling**

De sociaal werker weegt op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en/of van het gesprek met de cliënt, het risico op huiselijk geweld of mishandeling af. Tevens worden de aard en de ernst van het huiselijk geweld en/of mishandeling afgewogen. Hierbij kan er wederom advies worden ingewonnen bij Veilig Thuis. Bij de weging kan de sociaal werker ook weer gebruik maken van collegiaal consult.

➤ **Stap 5: Beslissen, hulp organiseren en/of melden**

In deze fase komt de sociaal werker tot een besluit. Dat besluit neemt hij in overleg met de directeur. Is hij van mening dat Servanda voldoende hulp kan organiseren (binnen de reguliere werkzaamheden van Servanda) en het vermoedelijke slachtoffer kan beschermen tegen huiselijk geweld dan organiseert hij de hulp. Hij volgt de effecten van de hulp en doet alsnog melding als het geweld opnieuw oplaat.

Als de sociaal werker geen adequate hulp denkt te kunnen bieden dan doet hij een melding bij Veilig Thuis zodat de signalen verder onderzocht kunnen worden. Dit gebeurt op basis van persoonlijke gegevens van betrokkenen en in principe met het medeweten van betrokkene. De sociaal werker bespreekt de melding vooraf met de betrokkene en:

1. legt uit waarom hij van plan is een melding te doen en wat het doel daarvan is;
2. vraagt uitdrukkelijk om een reactie;
3. in geval van bezwaren, overlegt hij op welke wijze hij tegemoet kan komen aan deze bezwaren;
4. is dat niet mogelijk, weegt hij de bezwaren af tegen de noodzaak om het slachtoffer of het gezinslid te beschermen tegen de impact van de maatregelen. Hierbij betreft hij de aard en de ernst van het geweld.
5. doet een melding indien de bescherming van het slachtoffer de doorslag moet geven.

Van contacten met de betrokkenen over de melding kan de sociaal werker in uitzonderlijke situaties afzien als de veiligheid van het slachtoffer, van hemzelf of die van een ander in het geding is.

Melding:

- de sociaal werker sluit bij de melding dan zoveel mogelijk aan bij de feiten en de gebeurtenissen en geeft duidelijk aan als de informatie die je meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- de sociaal werker overlegt bij de melding wat hij na de melding kan doen om het slachtoffer en de gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of mishandeling te beschermen. Dit moet wel vallen binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden van Servanda.

➤ **Stap 6. Afronden en nazorg**

Na een melding of verwijzing naar de hulpverlening zijn niet alle problemen gelijk opgelost. Het blijft belangrijk om alert te zijn. Veilig Thuis informeert de melder over de uitkomsten van het onderzoek. De gebeurtenissen en de gevolgde procedure worden geëvalueerd met de directeur en indien nodig worden verbeteringen in de procedure of afspraken aangebracht. De directeur zorgt voor een anonieme registratie van het aantal meldingen dat via het stappenplan is gevolgd. Dit om vast te stellen hoe vaak vermoedens van huiselijk geweld en mishandeling worden gemeld.

Belangrijk:

Bij twijfel altijd melden!

Bij elke stap kan er advies van Veilig Thuis worden ingewonnen!

Bij elke stap is melding mogelijk!

7. Samenvatting van het stappenplan

De vijf stappen van de meldcode:

1. In kaart brengen van signalen
2. Overleggen met collega en eventueel raadplegen Veilig Thuis
3. Gesprek met betrokkene
4. Wegen van het geweld of de mishandeling, bij twijfel altijd Veilig Thuis raadplegen
5. Beslissen: hulp organiseren of melden

Veilig Thuis: www.vooreenveiligthuis.nl en 0800-2000

8. Verschil advies en melding Veilig Thuis

Het inwinnen van advies bij Veilig Thuis gebeurt op basis van anonieme gegevens. Veilig Thuis onderneemt geen verdere actie op basis van de vraag.

Het melden van vermoedens van mishandeling gebeurt op basis van gegevens van de betrokkene. Veilig Thuis gaat hierop verder onderzoek doen bij betrokkene en / of anderen.

Als het onderzoek is afgerond informeert Veilig Thuis de melder over de stappen die zijn gezet. In principe wordt de identiteit van de melder bekend gemaakt bij betrokkene behalve als er sprake is van bedreiging / gevaar is voor zijn veiligheid of als de vertrouwensrelatie verstoort zou kunnen worden tussen melder en betrokkene.

9. Meer informatie:

Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-142.html>

Signaalkaart huiselijke geweld : <http://www.kadera.nl/menu.php?menu=225>

Basis meldcode: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/02/02/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.html>

Informatie over loverboys: <http://www.stoploverboys.nu/nl/wat-is-een-loverboy>

Informatie over eengerelateerd geweld: <http://www.leceengerelateerdgeweld.nl/lec-egg>

Informatie over ouderenmishandeling:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouderenmishandeling>

<https://www.movisie.nl/trefwoord/ouderenmishandeling>

Informatie over kindermishandeling: <http://www.kindermishandeling.nl/>

<http://www.nji.nl/Kindermishandeling>

<http://www.nji.nl/Kindermishandeling-Praktijk-Instrumenten>

Bijlage : Signalen huiselijk geweld en mishandeling

1. Signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld

- Lichamelijk letsel: het slachtoffer heeft regelmatig blauwe plekken, bijwonden, kneuzingen, breuken, verliest tanden, etc.
- Het slachtoffer heeft psychische klachten die zich uiten in de vorm van depressie, trillen, hoofd- of maagpijn, vermoeidheid, angst, etc.
- Het slachtoffer neemt binnen de relatie een onderdanige houding aan, is onzeker, schrikachtig, gaat altijd vergezeld van de partner, zegt dingen als 'ik mag niet van mijn partner...', kan niet over zijn/haar eigen geld beschikken, etc.
- Kinderen kunnen last hebben van leer- en concentratieproblemen op school, vertonen agressief gedrag, hebben gedragsproblemen of lichamelijke klachten, maken tekeningen over geweld/ruzies thuis, etc.
- De pleger oefent sterke controle uit over zijn/haar partner en/of kleineert haar/hem in het bijzijn van anderen.

2. Signalen die kunnen wijzen op ouderenmishandeling/ontspoorde mantelzorg

Signalen bij het slachtoffer:

- Lichamelijk letsel: het slachtoffer heeft regelmatig blauwe plekken, kneuzingen, doorligplekken, uitdrogingsverschijnselen of is vervuild. De oudere heeft vage of verschillende verklaringen over het ontstaan hiervan.
- Psychische klachten: het slachtoffer heeft last van depressie, angsten, slaapproblemen, apathie, hoofd- of maagpijn.
- Financiële uitbuiting: het slachtoffer komt opeens geld te kort, maakt schulden of verandert opeens het testament. Er verdwijnen waardevolle spullen.
- Schending van rechten: het slachtoffer heeft geen privacy, mag geen contact onderhouden met de buitenwereld, mag geen bezoek ontvangen, heeft geen inzicht in de eigen post.
- Seksueel misbruik: het slachtoffer is onrustig bij ontkleden en wassen, heeft last van depressie, nachtmerrie, voert seksueel getinte gesprekken.

Signalen bij de verzorger/mantelzorg:

- gebrek aan een ondersteunend netwerk;
- weigering om samen te werken met professionals;
- tekenen van overbelasting;
- schreeuwen of schelden tegenover de oudere.

3. Signalen die kunnen wijzen op eengerelateerd geweld

Houding van cliënt

- De cliënt is extreem angstig, achterdochtig. Durft bijna niets te vertellen. Is heel schrikachtig.
- Durft nauwelijks te vertellen wat er aan de hand is, schaamt zich en voelt zich extreem schuldig naar haar familie. Zegt dat ze het eigenlijk niet mag vertellen.
- Vraagt voortdurend of je het absoluut niet wilt doorvertellen.
- Soms is ze verward, kan geen coherent verhaal vertellen over wat er is gebeurd.
- Soms is ze in zichzelf gekeerd en apathisch, kan geen beslissingen nemen.
- Een overdreven assertieve of zelfs agressieve houding.

Informatie van cliënt over de dreiging

- De cliënt meldt dat meerdere familieleden (naast haar eventuele man) haar bedreigen.
- Dat ze absoluut geen vrijheid heeft om te gaan en te staan waar ze wil.
- Dat de (schoon-)familie (en/of haar man) dreigen haar te vermoorden als zij weg gaat of als zij met anderen over de situatie praat.
- Dat ze dreigen haar uit te huwelijken.
- Dat ze dreigen met ontvoering naar of achterlating in het land van herkomst.

4. Signalen die kunnen wijzen op mishandeling door een loverboy

Uiterlijke en fysieke gesteldheid

- Ziet er plotseling uitdagend en sexy uit
- Verandering in kleding en make-up
- Ziet er overdreven verzorgd uit
- Is moe en vermagerd
- Vertoont psychosomatische klachten
- Zelfverwonding

Houding ten opzichte van zichzelf

- Lage zelfwaardering
- Weinig realistisch zelfbeeld
- Lijkt geen identiteit te hebben
- Onderschat of overschat zichzelf
- Depressief en teruggetrokken
- Snel beïnvloedbaar
- Plotselinge huilbuien en/of woede-uitbarstingen
- Durft of kan geen grenzen aangeven

Gedrag (algemeen)

- Heeft (opeens) veel geld/dure spullen
- Ze vermijdt het onderwerp prostitutie of projecteert dit op anderen
- Extreem vrolijk gedrag
- Gaat extreem vaak uit
- Hangt veel op straat rond
- Trekt zich terug
- Vertoont wegloopgedrag
- Eventuele drugs en/of drankmisbruik
- Is snel wisselend qua emoties
- Is weinig flexibel
- Ziet niet in hoe zij situaties kan benaderen/Veranderen

Gedragssignalen op seksueel gebied

- Obsessie met seks
- Grote angst voor lichamelijk contact
- Veel kennis op het gebied van seksualiteit
- Plotselinge gedragsverandering
- Concentratieproblemen
- Zelfverwonding

Gedrag en houding ten opzichte van anderen

- Isoleert zich van vrienden en bekenden

- Heeft (opeens) veel nieuwe contacten
- Wordt gehaald en gebracht met scooter/auto
- Weinig binding met thuis (ruzies en meningsverschillen)
- Heeft opeens afwijkende normen
- Vertoont sociaal wenselijk gedrag (om geen wantrouwen te wekken)
- Heeft totaal ander gedrag op verschillende plekken, bijvoorbeeld op school of bij vrienden
- Er zijn thuis en op school problemen (weglopen, spijbelen vooral op maandag en vrijdag, slechte schoolprestaties)
- Lijkt opeens alleen bezig te zijn met seks
- Heeft plotseling belangstelling voor bepaalde jongens
- Reageert spanningen af
- Gaat om met 'ouderen'
- Is niet aanspreekbaar op haar gedrag
- Veel gebeld worden op haar mobiel

Lichamelijke signalen

- Buikpijn
- Pijn/bloed aan anus, vagina
- Pijn in bovenbenen
- Eetproblemen
- Seksueel overdraagbare aandoeningen, zwangerschap

5. Signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling

Lichamelijk welzijn

blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
groeiachterstand

voedingsproblemen

ernstige luieruitslag

slecht onderhouden gebit

kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan

oververmoeid

vaak ziek

ziektes herstellen slecht

kind is hongerig

achterblijvende motoriek

niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

weinig spontaan

passief, lusteloos, weinig interesse in spel

apathisch, toont geen gevoelens of pijn

in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld

labiel

erg nerveus

hyperactief

negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
negatief lichaamsbeeld
agressief, vernielzucht

tegenover andere kinderen:

agressief
speelt weinig met andere kinderen
wantrouwend
niet geliefd bij andere kinderen

tegenover ouders:

angstig, schrikachtig, waakzaam
meegaand, volgzaam
gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

angst om uit te kleden
angst voor lichamelijk onderzoek
verstijft bij lichamelijk contact
angstig, schrikachtig, waakzaam
meegaand, volgzaam
agressief
overdreven afhankelijk
wantrouwend
vermijdt oogcontact

overig:

plotselinge gedragsverandering
gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

onverschillig over het welzijn van het kind
laat zich regelmatig negatief uit over het kind
troost het kind niet
geeft aan het niet meer aan te kunnen
is verlaafd
is ernstig (psychisch) ziek
kleedt het kind te warm of te koud aan
zegt regelmatig afspraken af
vergeet preventieve inenting
houdt het kind vaak thuis van school

Voor kinderen zie ook de signalen per leeftijdsgroep <http://www.nji.nl/Kindermishandeling-Praktijk-Instrumenten>